

Inhoud

Voorwoord	11
Deel I: Staat en recht	13
Inleiding	15
Hoofdstuk 1 Het moderne staatsbegrip	19
1 Staat en soevereiniteit	22
2 Types staten	25
3 Instellingen	36
3.1 Leenrecht	36
3.2 Standenvertegenwoordiging	38
Meer weten?	40
Reflectievragen	41
Hoofdstuk 2 Verhoudingen tussen staten sinds 1453	43
1 Internationale betrekkingen van Karel V tot de Franse Revolutie	43
1.1 De strijd tussen Valois/Bourbon en Bourgondië/Habsburg	43
1.2 De strijd om de suprematie tussen keizer, Duitse Rijksvorsten en buitenlandse concurrenten	49
1.3 Botsingen tussen de Europese staten en hun burens	55
1.4 Expansie van het Europese systeem naar andere continenten	57
2 Van middeleeuwen naar Nieuwe Tijden, of de geboorte van het internationaal recht	60
2.1 De Spaanse neoscholastiek	62
2.2 Een tussenfiguur: Alberico Gentili (1552-1608)	67
2.3 Een cruciale brugfiguur: Hugo Grotius (1584-1645)	68
2.4 De school van het natuurrecht	73
a. Samuel von Pufendorf (1632-1694)	75
b. Christian Wolff (1679-1754)	77
c. De eerste verdragencollecties	78
d. Diplomatenhandboeken	80
2.5 Positivismen	83
a. Emer de Vattel (1714-1767)	83
b. Johann Jakob Moser (1701-1785)	84
Meer weten?	85
Reflectievragen	86

Hoofdstuk 3 Absolute monarchie en Revolutie	87
1 Absolute monarchie	87
2 Revolutie	90
3 Congres van Wenen (1814-1815)	93
Meer weten?	99
Reflectievragen	99
Hoofdstuk 4 De negentiende eeuw	101
1 De geboorte van de natiestaat	101
2 De Europese dominantie in een hogere versnelling	104
3 De geboorte van het nieuwe volkenrecht	106
Meer weten?	113
Reflectievragen	114
Hoofdstuk 5 De twintigste eeuw: catastrofes en wedergeboorte van het internationaal recht	115
1 Wereldoorlog I en de Volkenbond	115
1.1 Begin van de oorlog	115
1.2 De Vrede van Versailles	116
1.3 Pact van de Volkenbond	118
2 Wereldoorlog II en de Verenigde Naties	122
2.1 De Oorlog	122
2.2 De Verenigde Naties	122
2.3 De Koude Oorlog	126
3 De Val van de Muur en de unipolaire wereld	129
4 Een zeropolaire wereld met geïntegreerde zones?	130
Meer weten?	133
Reflectievragen	133
Deel II: Intern publiekrecht	135
Inleiding	137
Meer weten?	137
Hoofdstuk 1 Frankrijk	141
1 De Franse Revolutie	145
2 De constitutionele monarchie en de geboorte van de scheiding der machten (3 september 1791)	152
3 De Conventie en de Grondwet van het jaar I (24 juni 1793)	158

4	Het Comité de Salut Public (1793-1794): dictatuur om de Revolutie te redden	160
5	De Grondwet van het jaar III (22 augustus 1795)	162
6	Het Consulaat (Jaar VIII) (13 december 1799)	167
7	Het Keizerrijk (18 mei 1804)	171
8	De Restauratie (1814/1815)	172
	8.1 De Charte Octroyée (4 juni 1814)	172
	8.2 Een napoleontisch intermezzo (22 april 1815)	178
9	De Julimonarchie (Charte van 14 augustus 1830)	182
	9.1 Het burgerlijke regime van Louis-Philippe	182
	9.2 De val van de julimonarchie	184
10	De Tweede Republiek (4 november 1848)	188
	10.1 Revolutie en republiek (februari-november 1848)	188
	10.2 De machtsgreep van Lodewijk Napoleon Bonaparte (december 1848)	193
11	Het Tweede Keizerrijk (14 januari 1852)	194
	11.1 Van republiek naar keizerrijk (1851-1852)	194
	11.2 Frankrijk wordt terug een familiezaak	199
	11.3 Buitenlandpolitiek van Napoleon III	201
12	De Derde Republiek (1871/1875)	203
	12.1 De Commune van Parijs (1871)	204
	12.2 De Lois constitutionnelles van 1875	206
	12.3 Gepolariseerd politiek leven	209
13	De Vierde Republiek (1946)	211
	13.1 De Tweede Wereldoorlog	211
	13.2 Bevrijding en regeneratie	213
	13.2.1 Het ontwerp van 19 april 1946: links en parlementair	215
	a. Fundamentele rechten en vrijheden	215
	b. Scheiding der machten	216
	c. Échec voor de kiezer	217
	13.2.2 De Grondwet van 27 oktober 1946	217
	a. Fundamentele rechten en vrijheden	217
	b. Scheiding der machten	218
14	De Vijfde Republiek (1958)	222
	14.1 De nieuwe organisatie der machten	225
	14.2 De presidentiële bevoegdheden	234
	14.3 De eerste minister: tussen regeringsleider en schietschijf	239
	14.4 Het parlement: geamputeerd onder de Vijfde Republiek	241
	14.5 De Conseil Constitutionnel	253
	14.6 De rechterlijke macht	257

14.7 De Raad van State (<i>Conseil d'État</i>)	258
14.8 De ondergeschikte besturen	258
14.9 Herziening van de grondwet	263
Meer weten?	264
Reflectievragen	266
Hoofdstuk 2 Verenigd Koninkrijk	267
1 Terminologie	267
2 Grondwettelijke documenten en structuren	270
2.1 Magna Carta	272
2.2 Absolute monarchie op zijn Engels	274
2.3 Het <i>common law</i>	276
2.4 Burgeroorlog	277
2.5 De Glorious Revolution (1688-1689)	279
2.6 Act of Settlement (1701) en Act of Union (1706-1707)	283
2.7 Groot-Brittannië vanaf de negentiende eeuw	288
2.8 Groot-Brittannië en Europa: <i>divide et impera</i>	298
3. Het 'Verenigd Koninkrijk'	302
3.1 Schotland	303
3.2 Ierland	308
3.3 Noord-Ierland	312
3.4 Wales	314
Meer weten?	315
Reflectievragen	316
Hoofdstuk 3 Duitsland	317
1 Het Heilig Roomse Rijk der Duitse Natie (967-1806)	317
2 Het Congres van Wenen en de Duitse Bond (1815-1866)	325
3 Het Frankfurter Parlement (1848-1849)	330
4 De Duitse eenmaking (1864-1871)	332
5 Het Tweede Rijk (1871-1919)	334
6 De Weimarrepubliek (1919-1933)	336
7 Het Derde Rijk (1933-1945)	341
8 De DDR en de Bondsrepubliek	346
8.1 De DDR	347
8.2 De BRD	348
9 De Berliner Republik	354
Meer weten?	356
Reflectievragen	357

Hoofdstuk 4 Verenigde Staten	359
1 Kolonisatie, verovering en expansie	359
2 Institutionele uitbouw	367
2.1 De kolonies en hun instellingen	368
2.2 De Declaration of Independence (1776) en de Articles of Confederation (1777)	373
a. Van Verenigde Kolonies tot onafhankelijke staten	373
b. De Articles of Confederation	375
2.3 De Federale Grondwet van 1787: <i>e pluribus unum</i>	378
a. De noodzaak om te herzien	378
b. Twee plannen in Philadelphia	378
c. Compromis	381
3 Checks and Balances in theorie en praktijk	383
3.1 De Grondwet van 1787	383
3.2 Institutionele structuren	384
a. Wetgevende macht	384
b. Uitvoerende macht	386
c. Rechterlijke macht	392
3.3 Fundamentele rechten en vrijheden	395
Meer weten?	397
Reflectievragen	397
Hoofdstuk 5 Rusland	399
1 De tsaristische periode (tot 1917)	399
2 De februari- en oktoberrevoluties (1917)	408
3 De Sovjetgrondwetten (1918-1978)	410
3.1 De Grondwet van 10 juli 1918	411
a. De Verklaring van de rechten van het werkende en uitgebuitevolk (januari 1918)	411
b. De Fundamentele Wet van de Russische Socialistische Federatieve Republiek (10 juli 1918)	414
3.2 De Grondwet van 31 januari 1924	418
3.3 De Grondwet van 5 december 1936	419
4 De Grondwet van de Russische Federatie (12 december 1993)	422
4.1 De desintegratie van de USSR en laatste Sovjetgrondwet	422
4.2 Van USSR naar Russische Federatie	424
4.3 Het bewind van Jeltsin en de Grondwet van de Russische Federatie van 1993	427
Meer weten?	440
Reflectievragen	440

Hoofdstuk 6 China	441
1 China voor 1800	441
1.1 <i>Gouvernement par l'État</i> versus <i>gouvernement par les hommes</i>	444
1.2 Evolutie tot de Mingdynastie	448
1.3 Bureaucratie	452
1.4 Hoven en rechtbanken	454
1.5 Familierecht: orde binnen het gezin	455
1.6 Staatsvorming extern: tribuutstaten	457
2 China vanaf 1800 tot de Revolutie van 1911	458
3 Van Revolutie tot Burgeroorlog (1911-1949)	461
3.1 Interne verdeeldheid en externe bedreigingen	461
3.2 Recht in de Eerste Republiek	463
4 De Chinese Volksrepubliek (1949-vandaag)	464
4.1 Mao	465
4.2 'Als de kat maar muizen vangt': Deng en de opening op het Westen	466
4.3 Dengs opvolgers: kapitalisme zonder democratie, of socialisme met Chinese accenten?	467
Meer weten?	474
Reflectievragen	475
Epiloog	476